

TØRKE – MULIGHEDER FOR TILPASNINGER PÅ ØKO-BEDRIFTEN

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Hjælp landmanden med at få overblik over, hvilke muligheder der er for tilpasninger til tørkesituationen indenfor øko-reglerne. Brug også netværket til at formidle tilgængeligt foder eller marker.

Afgrødesituationen er kritisk i hele landet, men med variationer pga. forskellige nedbørsmængder, jordtyper og vandingsmuligheder. Der er behov for en grundig snak på ejendomsniveau for at finde de bedste nødløsninger. Nedenfor er skitseret en række emner/overvejelser, der bør indgå i denne snak. SEGES arbejder intenst med emnet i øjeblikket, så listen udvides, og der vil komme flere uddybende artikler løbende.

Tænk ikke for kortsigtet - de valg, der træffes nu, er også grundlaget for de kommende års produktion.

Dispensationer fra øko-reglerne er en sidste nødløsning, og det er kun muligheden for at holde dyr på mindre græsningsarealer, som er taget i brug nu.

Oversigt over emner i artiklen. Klik på et emne for at komme til det afsnit.

1. [Afgørdesituationen og -valg](#)
2. [Fodersituation og tilpasninger i foderplanen](#)
3. [Afgørdens økologiske status afhænger af høsttidspunktet](#)
4. [Regler for afgræsning](#)
5. [Nye øko-marker og muligheder for høst](#)
6. [Brakmarker kan ændres til slætgræs](#)
7. [Græsmarker med miljøtilsagn og muligheder for dispensationer](#)

1. AFGRØDESITUATIONEN OG -VALG

Kløvergræs:

Den første slæt er generelt høstet med en god kvalitet, men med meget varierende udbytter. Anden slæt er der ikke blevet meget af. Er den ikke taget endnu, er det vigtigt at få taget den eller evt. lave en afpudsning, når der kommer vand, så græsmarken kan starte på ny. Er der vandingsmuligheder, kan nedbøren suppleres med vanding, så der er tilstrækkelig vand til at starte væksten.

Græsset vækst har været gået i stå, ikke alene på grund af vandmangel, men også som følge af temperaturer på over 24 °C, vi har lige nu lidt lavere temperaturer, men der er udsigt til, at den stiger igen.

Prioriter mellem græsmarkerne. De bedste marker, som skal ligge i flere år endnu, skal prioriteres over de dårlige marker. Grovfoderlagrene vil være små til næste forår, så hav for øje, at der skal være et godt produktionspotentiale i næste års afgræsningsmarker.

Standset vækst i kløvergræs i tørre perioder midt på sommeren, er ikke noget ukendt fænomen. Det vil normalt være i så korte perioder, at kløvergræsset kompenserer for det manglende udbytte ved at yde "over normalen" i den anden halvdel af vækstsæsonen. For at det skal kunne finde sted, skal især hvidkløveren kunne komme i vækst igen. Hvis hvidkløveren er gået ud i pletter eller i hele marker, vil den ikke kunne levere nogen kompensatorisk vækst. Dødbidning af afgræsningsmarker vil på samme måde reducere den kompensatoriske vækst.

Når vejrudsigten melder sikker regn, er det vigtigt, at kløvergræsmarkerne er afpudsede, og skal de tildeles gylle gøres det hurtigst muligt. I marker med lavt udbytte indtil nu skal der tages højde for at den allerede tildelte gødning ikke er forbrugt.

Majs:

Det varme vejr i maj har gjort majsene godt. Den er derfor nu langt foran et gennemsnitsår, og der er et godt udbyttepotentiale. Så har man majs skal den passes med vanding.

Helsæd:

De forårssåede afgrøder er hårdt ramt af tørken og længere fremme end normalt. Så grønkornsstadiet er forpasset, og man bør derfor først høste, når afgrøden er klar til helsæd. Det gælder for korn, mens der er et større spænd for ærter. Afgørende for høsttidspunkt er også, om der er et levende udlæg i bunden, om man har mulighed for at etablere en ny afgrøde, som kan supplere grovfoderforsyningen og hvor meget nedbør, der kommer i området.

Det nye kløvergræsudlæg:

Kløvergræsudlægget skal prioriteres højt. Fremspiringsforholdene har ikke været gode, og samtidig er der kløvergræsmarker, som på grund af tørken vil have for lav kløverandel til videre produktion næste år. Lav derfor en plan for:

1. vurdering af udlæg,

2. markens betydning for næste års afgræsning
3. hvis der er et udlæg, hvordan optimeres udlægget frem for dæksæden.

Det er en hård beslutning, hvis der allerede er udsigt til knaphed på foder, men udlægget er de næste års produktionsgrundlag. Det kan have indflydelse på, hvordan høst af helsæd prioriteres, men også på en plan for, hvordan et nyt udlæg kan etableres, når den nuværende afgrøde er høstet. Det skal sættes i sammenhæng med muligheden for at dyrke en ekstra afgrøde til foderproduktion i efteråret.

Foderafgrøder sået, når der kommer nedbør:

I nogle marker vil den nuværende afgrøde blive høstet i tide til, at der kan etableres en ny afgrøde i 2018. Det kan også være tilfældet hos jeres naboer uden køer, og et samarbejde kan være en mulighed i den givne situation, hvor uheldig den end måtte være.

I Danmark har vi jo begrænsede erfaringer med to afgrøder om året. Det helt oplagte er at få etableret kløvergræsmarker i juli-august til erstatning for fejlslået udlæg. Her bør den fremtidige kløvergræsmark prioriteres over et evt. udbytte i dæksæd i efteråret.

Etablering af en anden afgrøde kræver, at der kommer nedbør ikke alene til fremspiring, men også afgrødens vækst. Er den nuværende afgrøde meget ringe, kan man udnytte muligheden til at gennemføre rodukrufts-behandling, indtil der kommer tilstrækkeligt nedbør. Læs mere:

Rodukrudt i tørkeramte afgrøder

Ved et andet etableringstidspunkt, end vi normalt har for afgrøderne, vil de opføre sig anderledes og være udsat for et andet sygdomstryk og angreb af skadedyr, så forslagene må tages med forbehold for manglende viden. Meget af den viden vi har på dette område stammer fra efterafgrøder og systemer under andre klimaforhold. Beslutning om disse afgrøder skal derfor ske i samarbejde med kvægbrugskonsulenten. Andre afgørende faktorer er, hvad der kan skaffes udsæd af inden ny høst, og hvordan disse løsninger vil fungere i tilfælde af et vådt efterår. Nedenfor er nogle muligheder kort opridset, men vi vil skive mere konkret om den viden vi kan finde.

Bælgplanter sået i juli/august:

Der har været gennemført efterafgrødeforsøg, hvor der er sået lupin og hestebønne sidst i juli. Disse kan give en indikation af, hvilket udbyttelniveau der kan opnås ved såning på dette tidspunkt. Bælgplanter kan vælges i marker, hvor bælgplanter ikke har været dyrket hyppigt forud, og der ikke er planer om bælgplanter i de kommende år. Risikoen for opformering af jordbårne sygdomme skal indgå i vurderingen.

Korsblomstrede foderafgrøder:

Der er gennemført forsøg med foderefterafgrøder efter helsæd eller crimpet korn. Disse forsøg kan være til inspiration i forhold til alternative afgrøder.

Efterafgrøder:

I marker med misvækst i afgrøderne er der et ekstra behov for at få opsamlet de næringsstoffer,

som afgrøden ikke har bortført. Da der samtidig er mulighed for en tidlig etablering af efterafgrøder, er det nu, at der skal sættes næringsstoffer i banken til næste års vækstsæson. Mulighed for anvendelse af efterafgrøder til foder er afhængig af lovgivningen (afklaringer er på vej).

Vinterraps:

Tidlig høst af mange afgrøder vil give et vindue for rettidig etablering af vinterraps. Det vil ikke gavne på fodersituationen, men kan alligevel være en overvejelse værd.

[Til top](#)

2. FODERSITUATION OG TILPASNINGER I FODERPLANEN

Herunder er der samlet en række emner, som det er relevant at overveje ift. at sikre tilstrækkeligt foder til dyrene.

Høst af helsæd – vælg det rigtige slættidspunkt:

Hvis der er behov for høst af helsæd, er det vigtigt at følge afgrøden dagligt frem mod høst, fordi modning sker meget hurtigt i varmt og tørt vejr. Samtidig er det vigtigt at optimere udbyttet ved valg af det rigtige slættidspunkt. Hvis slættidspunktet rykkes frem ift. det forventede på marker, der er under omlægning, kan det betyde at afgrødens økologiske status ændres. Se mere nedenfor.

Læs mere: [Tjek grovfoderlagrene og vurdér behovet for helsæd.](#)

Ribbehøstet korn tæller som grovfoder:

Ribbehøst og ensilering af korn er et alternativ til høst af modent korn med mejetærsker. Ribbebordet medtager kun aks og en del af blade og strå eller stængel. Ribbehøstet korn tæller som grovfoder i økologiske foderplaner.

Læs mere: [Ribbehøst og ensilering af korn](#)

Fodermarvkål til opfodring eller afgræsning:

Fodermarvkål kan give interessante udbytter som efterafgrøde, men afgrøden har et lavt tørstofindhold og giver derfor typisk betydelige tab ved ensilering. Frisk opfodring – fx som stribeafgræsning – kan være en mulighed. Primært til kvier eller ammekøer.

Læs mere: [Vejledning om Sædskitte](#)

Frøgræshalm til foder:

I nogle områder kan tørken betyde mangel på halm, og er der økologisk frøgræshalm til rådighed kan det være et alternativ. Generelt er frøgræshalm af god kvalitet egnet som

strukturfoder til malkekøer og til kvier og ammekøer er der ingen begrænsninger.

Fordøjeligheden af frøgræshalm er på niveau og nogle gange lidt højere end halm. Men med stor variation fra art til art. Rajgræs, timothee ligger højere i fordøjelighed end engsvingel, som igen ligger højere end rødsvingel og hundegræs. Ligesom halm har det et højt indhold af tungt fordøjelige cellevægsstoffer og lidt højere indhold af protein og sukker.

Økologisk status for frøgræshalm fra omlægningsmarker følger reglerne for omlægning af græs/kløvergræsmarker. Skal frøgræshalm bruges til øko-dyr, så skal det være høstet mindst 12 mdr. efter markens omlægningsdato.

[Til top](#)

3. AFGRØDENS ØKOLOGISKE STATUS AFHÆNGER AF HØSTTIDSPUNKTET

Vær opmærksom på afgrødens økologiske status, når høsttidspunktet ændrer sig ift. det normale/planlagte. En kornafgrøde, som høstes inden der er gået 12 mdr. fra omlægning, er konventionel og må ikke anvendes til øko-dyr. Hvis samme afgrøde – som planlagt – høstes mere end 12 mdr. efter omlægningsdatoen, er det en "omlægningsafgrøde" der må bruges 100 pct. til bedriftens egen øko-dyr og med 30 pct. til øko-dyr på en anden bedrift. Læs mere:

[Afgrødens økologiske status afhænger af høsttidspunktet](#)

4. REGLER FOR AFGRÆSNING

Artiklen [Afgræsning på tørkeramte græsarealer i økologien](#) beskriver muligheden for, at økologiske kvægproducenter kan lukke deres kvæg ud på mindre græsarealer end normalt i tørkeramte områder. Kørne skal være ude i mindst 6 lyse timer og bør have adgang til supplerende grovfoder.

[Til top](#)

5. NYE ØKO-MARKER OG MULIGHEDER FOR HØST

Hvis det er muligt at finde nye græsmarker, så kan der indberettes omlægning til økologi, og græsset kan anvendes indenfor 20 pct.-reglen til dyr på egen bedrift. [Skemaet til "Ekstrarunden"](#) bruges både, når der søges Økologisk Arealtilskud til arealet, og når der kun indberettes omlægning (uden tilskud).

Nye marker med miljøtilsagn eller offentligt ejede naturarealer kan indberettes til økologi via [ansøgning om nedsat omlægningstid](#). Når Landbrugsstyrelsen har godkendt nedsat omlægningstid kan afgrøden typisk anvendes som økologisk.

[Til top](#)

6. BRAKMARKER KAN ÆNDRES TIL SLÆTGRÆS

Artiklen [Ændring af afgrødekoder i Fællesskema 2018 efter ændringsfristen](#) beskriver muligheden for at anvende brak/MFO-brak til foder ved f.eks. at erstatte MFO-brak med MFO-efterafgrøder.

7. GRÆSMARKER MED MILJØTILSAGN OG MULIGHEDER FOR DISPENSATIONER

Artiklen [Tilskud til pleje af græs- og naturarealer - mangler du foder til dyrene?](#) beskriver muligheden for at omdanne forpligtigelsen om kontrol efter "fast græsningstryk" til "synlig afgræsning", hvis der pga. tørken er problemer med at have foder nok til dyrene på arealet.

Græsarealer med 20-årige miljøtilsagn kan have meget forskellige forpligtigelser, og det er nødvendigt at kende den indgåede aftale (f.eks. med Amtet) for at finde ud af, om græsset må fjernes fra arealet.

Faktaark på vej: Hvordan er reglerne for slåning af græsarealer

[Til top](#)